

АНОТАЦІЯ

Кіцелюк У.М. Оцінювання нестабільності соціально-економічного розвитку регіонів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка. – ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Івано-Франківськ, 2020.

Дисертацію присвячено дослідженню теоретико-методологічного підґрунтя та практичного інструментарію оцінювання та прогнозування нестабільності соціально-економічного розвитку регіонів. За результатами теоретичних досліджень наукових підходів щодо оцінки соціально-економічного розвитку регіонів в контексті нестабільного середовища, було встановлено особливості стабільності та нестабільності динаміки економічного розвитку в контексті теорії еволюції систем й теорії економічного зростання, а також виокремлено динамічні фактори економічного зростання та розвитку регіонів.

Досліджено та систематизовано вітчизняні та зарубіжні підходи до суті оцінки соціально-економічного розвитку регіонів в контексті нестабільного середовища, що дозволило встановити необхідність взаємоврахування обумовленості даних понять в контексті еволюційної економічної теорії із домінантною характеристикою саме кількісних та якісних змін соціально-економічної системи в довготерміновому періоді, а також відповідно сформувати компонентну структуру даних понять.

Обґрунтовано, що питання нестабільності та її зв'язку з розвитком (зростанням) безпосередньо пов'язане з зв'язком між диференціацією та економічним зростанням регіонів. Відтак, проаналізовані нелінійні динамічні моделі та базові моделі нестабільності доцільно імплементувати при аналізі соціально-економічної ситуації регіонів, при цьому найважливішою особливістю яких є еволюційний підхід до досліджуваних явищ та застосування системної перспективи.

За результатами виокремлення основних недоліків Державної стратегії регіонального розвитку 2014-2020 рр. та аналізу пропозицій до проекту

Державної стратегії регіонального розвитку на період 2021-2027 роки сформувано конструкт дослідження тенденцій соціально-економічного розвитку регіонів України за напрямками аналізування тенденцій соціальної та економічної нестабільності за регіонами України.

Визначено, що концепція територіальної згуртованості, яка враховує внесок територіальних факторів в процеси економічного зростання, включає конкретні просторові цілі в політику розвитку і підвищує ефективність політики зростання та розвитку з урахуванням територіальної перспективи повинна також містити категорію території як окремого фактора виробництва та/або визначальних чинників технологічного прогресу.

Запропоновано включити до державного регулювання, спрямованого на досягнення очікуваної територіальної корисності та підвищення соціально-економічного рівня розвитку регіонів напрямки зміцнення поліцентричної структури поселень в регіоні; заходи, спрямовані на підвищення доступності регіональних і місцевих центрів розвитку; зростання і підвищення якості надання суспільно-корисних послуг, зокрема, периферійних територій.

Визначено територіальний оптимум як максимізацію синергетичного використання територіальних потенціалів всіх функціональних зон регіону на заданому рівні територіальної корисності. Обґрунтовано, що модель територіального оптимуму характеризує територіальну корисність в ортодоксальному напрямку економічних наук та забезпечує функціонування територіальної згуртованості, надаючи їй утилітарного характеру. Територіальний мінімум досягається шляхом максимізації продукту всіх функціональних зон регіону (що, в свою чергу, вимагає синергічного використання їх потенціалів, в тому числі територіальних активів) на очікуваному рівні територіальної корисності.

Емпірична ілюстрація оптимальної територіальної моделі Західних регіонів України підтвердила важливість диференційованих преференцій з точки зору просторового розвитку для економічного зростання регіону. Найоптимальніше значення досягається в сценарії, направленому на підвищення

концентрації соціальної активності економіки у Івано-Франківській області завдяки периферійним територіям.

Встановлено, що територіальний капітал формує унікальність кожного регіону з точки зору просторової структури та потенціалу соціально-економічних факторів, що стимулюють його розвиток, а від так адаптуючи оцінку джерел територіального капіталу на моделі економічного розвитку регіонів визначено проблематику оцінки людського капіталу, попри те, що аналіз демографічної ситуації та інфраструктури освіти населення за регіонами не дає змоги в повній мірі оцінити культурну компоненту чи ментальність населення того чи іншого регіону.

Запропоновано модель оцінки впливу територіального капіталу на соціально-економічний розвиток регіонів як поєднання аналізу матеріальних і нематеріальних факторів, взаємозалежностей, пов'язаних з комерціалізацією та факторів децентралізації, яка дозволить здійснювати системний моніторинг соціально-економічного становища регіонів із врахування факторів територіального капіталу в умовах децентралізації фінансових ресурсів, отримувати комплексну інформацію про показники соціально-економічного становища регіонів та загалом розробляти пропозиції з комплексу типових рішень та стратегічних регіональних програм розвитку, спрямованих на усунення негативних тенденцій та явищ в соціально-економічному розвитку регіонів.

Ключові слова: нестабільність, регіон, оцінювання, прогнозування, розвиток, моделі.

ANNOTATION

Kitselyuk V.M. Assessing the instability of socio-economic development of regions. - Manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the doctor of philosophy on a specialty 051 Economics. - Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, 2020.

The dissertation is devoted to the research of theoretical and methodological basis and practical tools for assessing and forecasting the instability of socio-economic development of regions. According to the results of theoretical research of scientific approaches to assessing the socio-economic development of regions in the context of an unstable environment, the features of stability and instability of economic development in the context of systems evolution and economic growth theory, and dynamic factors of economic growth and regional development.

Domestic and foreign approaches to the essence of assessing the socio-economic development of regions in the context of an unstable environment are studied and systematized, which allowed to establish the need to take into account the conditionality of these concepts in the context of evolutionary economic theory with the dominant characteristics of quantitative and qualitative changes. also to form the component structure of these concepts accordingly.

It is substantiated that the issue of instability and its connection with development (growth) is directly related to the connection between differentiation and economic growth of regions. Thus, the analyzed nonlinear dynamic models and basic models of instability should be implemented in the analysis of the socio-economic situation of the regions, the most important feature of which is the evolutionary approach to the studied phenomena and the application of a systemic perspective.

Based on the results of highlighting the main shortcomings of the State Strategy for Regional Development 2014-2020 and analysis of proposals for the draft State Strategy for Regional Development for the period 2021-2027, a construct for studying trends in socio-economic development of Ukraine in the areas of analyzing trends of social and economic instability in Ukraine .

It is determined that the concept of territorial cohesion, which takes into account the contribution of territorial factors to economic growth, includes specific spatial goals in development policy and increases the effectiveness of growth and development policy taking into account the territorial perspective should also contain the category of territory as a separate factor of production and / or technological determinants. progress.

It is proposed to include in the state regulation aimed at achieving the expected territorial utility and increasing the socio-economic level of development of the regions to strengthen the polycentric structure of settlements in the region; measures aimed at increasing the accessibility of regional and local development centers; growth and improvement of the quality of public services, in particular, peripheral areas.

The territorial optimum is defined as maximization of synergetic use of territorial potentials of all functional zones of the region at the set level of territorial utility. It is substantiated that the model of territorial optimum characterizes territorial utility in the orthodox direction of economic sciences and provides functioning of territorial cohesion, giving it utilitarian character. The territorial minimum is achieved by maximizing the product of all functional areas of the region (which, in turn, requires the synergistic use of their potentials, including territorial assets) at the expected level of territorial utility.

Empirical illustration of the optimal territorial model of the Western regions of Ukraine confirmed the importance of differentiated preferences in terms of spatial development for economic growth in the region. The most optimal value is achieved in the scenario aimed at increasing the concentration of social activity of the economy in Ivano-Frankivsk region due to peripheral territories.

It is established that territorial capital forms the uniqueness of each region in terms of spatial structure and potential of socio-economic factors that stimulate its development, and thus adapting the assessment of territorial capital sources on the model of economic development of regions identified human capital assessment, despite the fact that analysis demographic situation and educational infrastructure of the population by region does not allow to fully assess the cultural component or mentality of the population of a region.

A model for assessing the impact of territorial capital on socio-economic development of regions as a combination of analysis of tangible and intangible factors, interdependencies related to commercialization and decentralization factors, which will systematically monitor the socio-economic situation of regions taking into account the factors of territorial capital in decentralization resources, receive comprehensive information information on the indicators of the socio-economic situation of the

regions and in general to develop proposals for a set of standard decisions and strategic regional development programs aimed at eliminating negative trends and phenomena in the socio-economic development of the regions.

Key words: instability, region, estimation, forecasting, development, models.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у фахових виданнях:

1. Кіцелюк У.М. Моделі впливу інноваційного середовища на диференціацію рівня економічного розвитку. Моделювання регіональної економіки. 2016. № 1.27. С. 3-14.
2. Кіцелюк У.М. Дослідження еволюційного підходу в процесі безперервної трансформації економічного зростання. Моделювання регіональної економіки. 2016. № 2.28. С. 3-13.
3. Кіцелюк У.М. Конструкт диференціації та економічного розвитку регіонів. Моделювання регіональної економіки. 2017. № 1.29. С. 512-524.
4. Кіцелюк У.М. Теоретичні моделі регіональної нестабільності: порівняльний аналіз. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2018. №6(1). С. 37-42.
5. Кіцелюк У.М. Територіалізація політики розвитку регіонів та їх диференціація в умовах нестабільності. Моделювання регіональної економіки. 2019. № 1.33. С. 60-77.
6. Романчукевич М.Й., Кіцелюк У.М. Аналіз соціально-економічного розвитку регіонів в умовах нестабільності. Бізнес Інформ. 2020. №5. – С. 136-144.

Публікації в іноземних виданнях:

7. Kitseliuk U. Analysis of the relationships between regional economic systems and national economy. Scientific heritage. 2020. №47(47). P. 62-68.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Кіцелюк У.М. Вплив механізмів інноваційної моделі на соціально-економічний розвиток регіонів. Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тридцять треті економіко-правові дискусії». 27 грудня 2018 року. Львів, 2018. С. 81-83.